

Kiruna kommun

Beslut för förskoleklass och grundskola efter tillsyn i Vittangi skola i Kiruna kommun

Skolinspektionens beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Kiruna kommun att senast den **30 april 2019** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen, på adress skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se

Extra anpassningar och särskilt stöd

Skolinspektionen konstaterar att Kiruna kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Elevens behov av särskilt stöd utreds skyndsamt, om det visar sig att det stöd som getts i form av extra anpassningar inte är tillräckligt eller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. (3 kap. 8 § skollagen)
- Elever som är i behov av särskilt stöd ges stöd på det sätt och i den omfattning som utredningen har visat att de behöver. (3 kap. 8-12 §§ skollagen; 3 kap. 8-12 §§ skollagen; Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar)

Åtgärder

- Se till att elevers behov av särskilt stöd skyndsamt utreds, om det visar sig att det stöd som getts i form av extra anpassningar inte är tillräckligt för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller om det finns särskilda skäl att anta att extra anpassningar inte skulle vara tillräckliga.
- Se till att åtgärdsprogram utarbetas och beslutas i de fall utredning visat att en elev har behov av särskilt stöd

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Skolinspektionen konstaterar att Kiruna kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (5 kap. 3 § skollagen)

Åtgärder

- Se till att samtliga elever tillförsäkras en studiemiljö som präglas av trygghet och studiero, i detta ingår att:
  - a) Skapa ett gemensamt förhållningsätt hos personalen i arbetet med att skapa trygghet och studiero
  - b) Vidta åtgärder för att förbättra skolmiljön i syfte att skapa trygghet och studiero

- c) Skolpersonal och elever för en aktiv dialog om de gemensamma värden som ska gälla och skapar gemensamma utgångspunkter för en trygg miljö.
- d) Skapa samsyn bland personal och elever om vilka ordningsregler som gäller på skolan och vilka konsekvenser som blir om reglerna inte följs.

Grundläggande förutsättningar för skolenheten

Skolinspektionen konstaterar att Kiruna kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Elevhälsan arbetar främst förebyggande och hälsofrämjande och stödjer elevernas utveckling mot utbildningens mål. (2 kap. 25 § skollagen; Lgr 11, 2.8 Rektorns ansvar)

Åtgärder

- Se till att elevhälsan som samlad resurs arbetar främst förebyggande och hälsofrämjande för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. I enlighet med detta behöver elevhälsan;
  - a) genomföra förebyggande insatser som riktas mot förhållanden som identifierats som problematiska vid skolenheten och riskerar att påverka elevernas utveckling och lärande negativt,
  - b) genomföra främjande insatser som syftar till att stärka elevernas fysiska, psykiska och sociala hälsa, samt
  - c) kontinuerligt samverka med övriga personalgrupper i skolan på ett strukturerat sätt.

Bedömning

Skolinspektionens beslut redogör för de brister som framkommit vid tillsynen. Det är dock huvudmannen som ansvarar för att utbildningen i sin helhet uppfyller de krav som finns i skollagen och i andra författningar. I detta ansvar ligger att rätta brister när helst de framkommer.

Tillsynen vid Vittangiskolan visar på brister i arbetet med särskilt stöd, trygghet och studiero samt elevhälsans förebyggande och främjande arbete.

För övriga områden som granskats visar tillsynen inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav.

Föreläggande

Extra anpassningar och särskilt stöd

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i Vittangi skolans arbete med särskilt stöd. Skolan uppfyller inte författningarnas krav om att skyndsamt utreda elevers

behov av särskilt stöd. Tillsynen visar även att skolan brister avseende att utarbeta och besluta om åtgärdsprogram.

Rättsliga utgångspunkter

Av skollagen framgår att en anmälan ska ske till rektor om det befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för undervisningen. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att extra anpassningar inte skulle vara tillräckliga. När rektorn får en sådan anmälan ska rektorn se till att elevens behov av särskilt stöd skyndsamt utreds. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd.

Skolinspektionens utredning

Skolan uppfyller inte författningarnas krav om att skyndsamt utreda elevers behov av särskilt stöd och att utarbeta och besluta om åtgärdsprogram för elever i behov av särskilt stöd. Lärare i de lägre årskurserna uttrycker i intervju att de inte får tillräcklig hjälp med att utreda elevers eventuella behov av särskilt stöd. De uppger att när de anmäler oro till elevhälsan får de ofta uppmaningen att de ska fortsätta jobba, fortsätta försöka istället för ett samråd kring att utreda elevernas behov av särskilt stöd. Lärarna uppger att kartläggningar eller utredningar inte alltid genomförs. På skolan finns det så många elever i olika svårigheter att elevhälsan inte hinner med, uppger lärarna.

Elevhälsan uppger att rutinerna för arbetet med särskilt stöd inte fungerat under höstterminen. Detta eftersom tillfälle inte funnits för avstämning med rektorn om behov av utredning finns samt inför beslut om behov av särskilt stöd föreligger eller inte. Elevhälsan uppger att de hittills under höstterminen inte fullt ut har lyckats med att genomföra kartläggningar och utredningar av aktuella elevers behov. Vidare uppger elevhälsan att beslut om åtgärdsprogram inte har kunnat fattas eftersom rektor inte har varit på plats. Rektor, som under en period ersatts av en tillförordnad rektor, uppger att hon inte har hunnit med något möte med elevhälsan under hösten.

Motivering till föreläggande som ingripande

Då verksamheten inte uppfyller författningarnas krav finns skäl att förelägga Kiruna kommun att vidta åtgärder för att rätta till bristen.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att samtliga elever på Vittangi skola inte tillförsäkras en studiemiljö som präglas av trygghet och studiero. I flera klasser råder inte studiero. Alla elever känner sig inte trygga på skolan. Det förekommer ofta bråk och konflikter samt ett dåligt språkbruk. Det framkommer av utredningen att det saknas ett gemensamt förhållningssätt hos personalen avseende hur man ska arbeta för att uppnå trygghet och studiero. Visserligen har skolan följt upp elevernas trygghet men de åtgärder som vidtagits har inte gett tillräcklig effekt och överenskommelser om insatser för att stärka tryggheten följs inte av all personal.

Rättsliga utgångspunkter

Det framgår av skollagen att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.

En av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö. Det är skolans, och ytterst rektorns, ansvar att skapa trygghet och studiero i skolan. Det förebyggande arbetet är centralt. En viktig förutsättning för detta är att elever, lärare och annan personal känner ett gemensamt ansvar och har respekt för varandra i skolan samt att skolan även involverar elevernas vårdnadshavare i arbetet med att skapa gemensamma utgångspunkter för en trygg skolmiljö. Det kräver ett aktivt värdegrundsarbete där grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter kommer till uttryck i praktisk handling. En viktig grund för att åstadkomma trygghet och studiero i skolan är en aktiv dialog mellan elever, mellan elever och lärare eller annan personal och även elevens vårdnadshavare om de gemensamma värden som ska gälla. Eleverna ska beredas möjlighet att delta i utformningen av lärandemiljön, t.ex. genom att medverka i utarbetandet av ordningsregler. Att skapa en miljö som bygger på respekt och delaktighet utgör grunden för en trygg och utvecklande studiemiljö. Rutiner för att säkerställa samverkan och kommunikation mellan elever, lärare och annan personal är också centrala inslag i det förebyggande och långsiktiga arbetet (prop. 2009/10:165, s. 319–320).

Skolinspektionens utredning

Av intervjuer med elever, elevhälsa och med lärare framkommer att studieron varierar på skolan och att det i vissa klasser dagligen råder dålig arbetsro. Rektor känner till att det ofta är stökigt i vissa klasser men anser att det har blivit bättre på senare tid. Lärare uppger att det i vissa klasser förekommer ett dåligt språkbruk samt att elever inte alltid vågar prata inför varandra, vid exempelvis redovisningar. Eleverna ger även uttryck för att kommunikationen mellan dem och flera av lärarna inte är bra. Eleverna upplever att det är sällan dessa lärare ger positiv återkoppling till dem, istället är det ofta det motsatta som sker. Det framgår av elevernas utsagor att det här påverkar deras studiemiljö negativt.

Tillsynen visar vidare att alla elever inte känner sig trygga. Det förekommer ofta bråk och konflikter samt ett dåligt språkbruk. I intervju med elever på mellanstadiet framkommer att det ofta är bråk mellan elever i klassrummet och på rasterna, det kan enligt eleverna ibland vara bråk flera gånger om dagen. Lärare och elevhälsa uppger att inte alla elever känner sig trygga på skolan. Både elever, lärare och elevhälsa uppger att det finns elever som även vuxna kan vara rädda för. Elever berättar i intervju att andra elever kan säga eller skrika fula saker till varandra och att det händer relativt ofta. Vidare uppger elever att vissa lärare reagerar på elevers dåliga språkbruk, men inte alla. Lärare uppger i intervju att språkbruket är ett problem på hela skolan. Enligt elever händer det ibland att även lärare har ett dåligt språkbruk mot elever. Det här bekräftas i intervju med andra lärare.

Det saknas ett gemensamt förhållningssätt hos personalen avseende hur man ska arbeta för att uppnå trygghet och studiero. Lärarna uppger att de inte alltid har ett gemensamt förhållningssätt, och nämner som exempel elevernas användande av mobiler.

Elevhälsan uppger att det varit svårt att få all personal att följa överenskomna arbetssätt samt att rektorn har mött ett visst motstånd i sina försök. Rektor uppger att frågor kring förhållningssätt och bemötande är områden som personalgruppen har fått möjlighet att diskutera och reflektera kring men att det tar lång tid innan det går att se resultat av sådana diskussioner. I intervju med elever på högstadiet framkommer att det varierar i vilken grad lärare leder arbetet i klassrummet samt upprätthåller ordningen. Eleverna uppger att det är några lärare som ställer högre krav och exempelvis inte låter elever springa ut och in. Det framgår dock att dessa lärare är i minoritet och att flera lärare har dålig ordning på lektionerna.

Skolan har följt upp elevernas trygghet men de åtgärder som vidtagits har inte gett tillräcklig effekt. Överenskommelser om insatser för att stärka tryggheten har inte följts av alla lärare. Det finns en upprättad plan mot kränkande behandling på skolan men enligt några lärare tar inte all personal sitt ansvar avseende att efterfölja de förebyggande insatser som beslutats om och fastställts i planen. Vid skolenheten finns även upprättade ordningsregler men enligt elever elevhälsa följer inte alla elever dessa regler. Elevernas trygghet kartläggs och följs upp i en enkät inför utvecklingssamtalen samt genom att eleverna på en karta får markera områden som de upplever trygga respektive otrygga. Exempel på insatser som genomförts utifrån kartläggning är uppsättning av draperier vid duscharna, vuxennärvaro i omklädningsrummen samt ökad vuxennärvaro vid rasterna. Lärarna uppger att de tidigare, med viss framgång, genomfört ett intensivt arbete för att förbättra språkbruket hos eleverna, men att det arbetet avstannat och att språkbruket snabbt försämrats igen. I intervju med lärare framkommer att överenskomna insatser för att stärka tryggheten, exempelvis vuxennärvaro vid raster, inte alltid genomförs eftersom kollegor av olika anledningar bryter överenskommelserna. Vidare uppger lärare att rektorn inte på ett tydligt sätt följer upp att överenskommelser och beslut efterlevs. Elever uppger att lärare ingriper och avstyr bråk samt tar upp och diskuterar med elever i syfte att lösa konflikter. När det sker incidenter utomhus på rasten, måste de dock relativt ofta springa och hämta lärare, berättar eleverna. Lärarna ser inte allt och vissa lärare, som skulle vara ute på rasten, stannar inne istället, särskilt om det är kallt, uppger eleverna.

Motivering till föreläggande som ingripande

Då verksamheten inte uppfyller författningarnas krav finns skäl att förelägga Kiruna kommun att vidta åtgärder för att rätta till bristen.

Grundläggande förutsättningar för skolenheten

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att elevhälsan inte används främst förebyggande och hälsofrämjande. Skolinspektionen bedömer även att elevhälsans kompetenser inte ges tillräckliga förutsättningar att samråda med varandra eller med övrig skolpersonal.

Rättsliga utgångspunkter

I skollagen anges att det för eleverna ska finnas elevhälsa som ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska

stödjas. För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses.

I förarbetena till skollagen anges att skolan har ett ansvar för att skapa en god lärandemiljö för elevernas kunskapsutveckling och personliga utveckling. Arbetet med elevhälsa bör i stor utsträckning vara förebyggande och ha en hälsofrämjande inriktning. Arbetet med elevhälsa förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper i skolan. (prop. 2009/10:165, s. 276).

Skolinspektionens utredning

Elevhälsan genomför inte några förebyggande eller hälsofrämjande insatser. Elevhälsan arbetar främst åtgärdande. Rektor uppger att en organisation har byggts upp med extra specialpedagogiska resurser, för att kunna arbeta förebyggande, bland annat genom att stödja lärare med anpassningar. Det framgår dock i intervju med rektor att rutinerna för deras arbete ännu inte fullt ut har implementerats. Det framgår även av intervjuer med lärare och elevhälsans representanter att ett sådant förebyggande arbete inte sker. Elevhälsan uttrycker i intervju att de inte har möjlighet att arbeta förebyggande och främjande. De uttrycker att de främst "släcker bränder". Rektor uppger detsamma. Elevhälsan uppger att de försöker träffas regelbundet men att de under en period, på grund av sjukskrivningar, inte har haft möjlighet att samla samtliga kompetenser. Det är enligt elevhälsan inte möjligt att hinna diskutera vilka förebyggande och främjande insatser skolan kan ha behov av, då den faktiska resursen för elevhälsan idag knappt svarar mot basbehoven.

Det framgår i intervjuer med elevhälsan, lärare och rektor att resurserna för elevhälsa är begränsade. Skolinspektionen bedömer i ärende med dnr 43–2018:7148 huvudmannens ansvarstagande för tillgång till elevhälsa vid skolenheterna i kommunen.

Motivering till föreläggande som ingripande

Då verksamheten inte uppfyller författningarnas krav finns skäl att förelägga Kiruna kommun att vidta åtgärder för att rätta till bristen.

Områden där Skolinspektionen inte har funnit brister

Undervisning och lärande

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Kiruna kommun uppfyller författningarnas krav inom undervisning och lärande.

Bedömning och betygssättning

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Kiruna kommun uppfyller författningarnas krav inom bedömning och betygssättning.

Styrning och utveckling av verksamheten

Det har vid tillsynen inte framkommit annat än att Kiruna kommun uppfyller författningarnas krav inom styrning och utveckling av verksamheten.

På Skolinspektionens vägnar

X Veronica Bonivart Säfström

Veronica Bonivart Säfström
Beslutsfattare
Signerat av: Veronica Bonivart Säfström

X Britta Seeger

Britta Seeger
Föredragande
Signerat av: Britta Seeger

Allmänt om tillsynen:

Mer om Skolinspektionens tillsyn hittar du på www.skolinspektionen.se

Bilagor

Bilaga 1: Fakta om Vittangi skola

Fakta om Vittangi skola

Skolinspektionen har genomfört tillsyn av Kiruna kommun under hösten 2018. Vittangi skola besöktes av Skolinspektionen den 16 oktober 2018.

Vittangiskolan ligger i Vittangi, cirka 7,5 mil sydost om Kiruna, i Kiruna kommun. Skolan bedriver verksamhet i förskoleklass samt i grundskolans årskurser 1 – 9. Eleverna vid skolan är 98 till antalet. Skolan är organiserad i arbetslag.

Den officiella statistiken för läsåret 2017/18 visar att antalet heltidstjänster var 18,7 och av dem var 34,2 procent tjänster med legitimation och behörighet i minst ett undervisningsämne.

Skolenheten leds av en rektor.

Måluppfyllelse

Kunskapsresultat

Skolverkets officiella statistik för läsåret 2017/18 visar att andelen elever i årskurs 9 som uppnått kunskapskraven i alla ämnen var 86,4 procent. Det genomsnittliga meritvärdet var 236,1.

För förskoleklass, årskurs 3 samt årskurs 6 finns ingen officiell statistik avseende måluppfyllelse eller kunskapsresultat.

Trygghet och studiero

Skolenkäten besvarades 2017 av eleverna i årskurs 5 respektive 9 samt av personal vid Vittangi skola. Svaren på enkätfrågorna om upplevd studiero indikerar en negativ uppfattning¹ i båda elevgrupperna och även i personalgruppen. Elevernas svar när det gäller trygghet tyder dock på att de i relativt hög grad känner sig trygga. Personalens svar däremot indikerar en negativ uppfattning när det gäller trygghet; värdet är långt under värdet för samtliga i enkätundersökningen medverkande skolenheter. När det gäller frågor om hur personalen agerar för att förhindra kränkningar är värdet för elevernas svar under eller långt under övriga medverkande skolenheter.

---

¹ Enkäten består av ett antal påståenden. Till varje påstående finns fem svarsalternativ ("Vet ej" är det femte alternativet och det exkluderas från beräkningarna), där de fyra första har följande värden; "stämmer helt och hållet" = 10, "stämmer ganska bra" = 6,67, "stämmer ganska dåligt" = 3,33, "stämmer inte alls" = 0. Ett påstående i enkäten lyder exempelvis; "jag/mina elever har studiero på lektionerna". Ett högt värde indikerar en positiv uppfattning och ett lågt det motsatta